

روایتی از زنان مسلمان در تاریخ ایران

تاج الدوله بانو؛

تاجدار زنان قاجار در شعر و ادب

در سال ۱۲۰۹ هجری قمری در یک خانواده معمولی اصفهانی، دختری زیباروی متولد شد به نام طاووس که گرچه تبار بود. طاووس چون به پانزده سالگی رسید، سال ۱۲۲۴ قمری بود که به عقد فتحعلی شاه قاجار درآمد. در اسناد، از مراسم عروسی او با شاه به عنوان یکی از باشکوه‌ترین عروسی‌های آن دوران یاد می‌شود و می‌گویند تخت مرصع خورشید را در آن عروسی برای جایگاه عروس آوردند. مهر طاووس در دل شاه قاجار چنان ریشه دواند که فتحعلی شاه تخت جواهر نشان خویش را از خورشید به تخت طاووس تغییر داد. این ازدواج موجب رشد فرهنگی طاووس خانم شد زیرا پس از عقد بانو با شاه، «نشاط اصفهانی» را به عنوان استاد طاووس برگزیدند. سید عبدالوهاب نشاط اصفهانی شاعر و خوش‌نویس مسلمان و از سیاست‌مداران قرن سیزدهم هجری ایران بود و با ریاضی، حکمت الهی و منطق آشنایی داشت. نشاط اصفهانی در امر تحصیل طاووس نهایت تلاش خود را صرف کرد. بانو نیز از دانش و ادب و هنر او بسیار بهره برد. طاووس خانم در خوش‌نویسی مهارت پیدا کرد. طبع شاعری نیز در وی نمایان شد. از بانو به عنوان زنی ادیب در دربار قاجار یاد می‌شود. طبع شاعرانه طاووس در کلام با همسر نیز نمودار بود به طوری که گویند همیشه در مصاحبت با شوی خویش چند بیت شعر را ضمیمه گفتار خود می‌کرد. مهر بانو در دل شاه هم چنان فزونی یافت که به وی لقب تاج الدوله را دادند. سپس به امر فتحعلی شاه برای بانو عمارتی مجلل ساختند و بعد از پایان یافتن ساخت عمارت، تاج الدوله برای اقامت به آنجا رفت. بانو امانت‌دار بود. به همین دلیل، بخشی از خزانه دربار شاهی را به عنوان خزانه مخصوص شاهی به تاج الدوله سپرده شد. تاج الدوله مهمان‌نواز بود، به طوری که چون سال تحویل می‌شد، ۱۳ روز پذیرای زنان دربار شاهی می‌شد. حتی دختران شوهر کرده شاه نیز به عمارت بانو دعوت می‌شدند. همگان از بانو به نیکی یاد می‌کردند. تاج الدوله ۶ فرزند به نام‌های سلطان محمد میرزا سیف الدوله، شیرین جان خانم، فرخ‌سیر میرزا نیر الدوله، سلطان احمد میرزا عضد الدوله، خورشید کلاه خانم شمس الدوله و مرصع خانم داشت. در میان فرزندان تاج الدوله، سیف الدوله، پسر ارشدش، بیشتر مورد توجه شاه قرار گرفت. به همین دلیل، فرزند را در سیزده سالگی حاکم اصفهان کرد و یوسف خان گرگی سپهدار را به عنوان وزیر وی گماشت تا فرزند را راهنمایی کند. چون فتحعلی شاه را زمان مرگ فرا رسید، تاج الدوله به عنوان زن وفادار شاه در کنار همسر بود و هنگامی که شاه در ۱۹ جمادی الثانی ۱۲۵۰ دار فانی را وداع گفت، بانو از ترس درگیری شاهزادگان بر سر جانشینی، به سید محمد باقر شفتی پناه برد. سید محمد باقر شفتی از مراجع عالم ایران در اواخر زندگی فتحعلی شاه بود که در پیشینه دینی خود باز پس گرفتن باغ فدک از دست محمد علی پاشا و تحویل آن به سادات مدینه را دارد. رفتن بانو به محضر وی در به کمال رسیدن دینی بانو نیز اثرگذار بود به طوری که چون محمد شاه قاجار بعد از فتحعلی شاه بر تخت نشست، بانو همه جواهرات خود را به شاه جدید بخشید. خود نیز با پسرش، سیف الدوله، به عتبات عالیات سفر کرد. سفر زیارتی وی بدین جا ختم نشد بلکه چندین بار به حج مشرف شد. سپس نجف را برای زندگی خود برگزید و همان هنگام مقبره‌ای برای خود در صحن حرم حضرت امیرالمومنین^(ع) گرفت. زندگی تاج الدوله در حدود سال ۱۲۵۰ قمری در نجف به پایان رسید و کالبد او را در آرامگاهی که پیش‌تر برای خود گرفته بود دفن کردند. چند تن از فرزندان تاج الدوله بعد از مرگ بانو در نجف ماندند. نسل پنجم و ششم آن‌ها نیز هم‌اکنون در نجف و کربلا زندگی می‌کنند.

واکسن

زنان باردار را نجات می‌دهد

ریحانه صادقی
مترجم

در چند ماه گذشته، با افزایش تعداد افراد واکسینه‌شده در برابر ویروس کرونا و کاهش چشمگیر مبتلایان و مرگ‌ومیر ناشی از این ویروس، خیال همه از بابت موفقیت‌مان در مقابله با آن کمی راحت شده بود. در کشورهای بسیاری، زندگی به حالت معمول پیش از کرونا برگشته بود. حتی فعالیت‌های جمعی را از سر گرفته بودند. به نظر می‌رسید ما انسان‌ها توانسته بودیم از یکی از کشنده‌ترین همه‌گیری‌های دوره مدرن هم جان سالم به در ببریم، اما مدتی پیش، با خبر مشاهده سویه جدیدی از این ویروس با نام امیکرون، بار دیگر این اطمینان و آرامش خاطر به شک و نگرانی بدل شد. گفته می‌شود این سویه جدید به اندازه سویه‌های پیشین کشنده نیست اما سرعت ابتلا به آن چندین برابر است. یکی از مواردی که هر بار با شناختن یک سویه جدید این ویروس با آن روبه‌رو هستیم، این است که هر بار بخشی از جامعه بیش از دیگران هدف قرار می‌گیرند و در برابرش آسیب‌پذیرترند. به نظر می‌رسد امیکرون هم یک گروه هدف داشته باشد: زنان باردار.

زنان باردار که از زمان آغاز دوره‌های آزمایشی واکسیناسیون از معادله بیرون گذاشته شده بودند، پس از آن هم اطلاعات سردرگم‌کننده‌ای درباره پیامدهای منفی واکسیناسیون بر خود و فرزند متولد نشده‌شان دریافت کردند. همین امر سبب شد بسیاری از زنان باردار از دریافت واکسن خودداری کنند. در بریتانیا، حدود ۷۵ درصد و در ایالات متحده حدود ۶۵ درصد از مادران باردار هنوز واکسن دریافت نکرده‌اند. این امر اکنون و در مواجهه با سویه جدید امیکرون، زنان باردار را در خطر بسیار زیاد ابتلا به اشکال بسیار شدید این ویروس قرار داده است.

آمارهای انتشار یافته در انگلستان نشان می‌دهند بین ماه‌های مه تا اکتبر، دست کم ۱۷ زن باردار و ۴ نوزاد در پی ابتلا به کووید ۱۹ جان خود را از دست داده‌اند. در این دوره، ۹۸ درصد از زنانی که به بخش مراقبت‌های ویژه منتقل شده‌اند از گروه واکسینه‌نشده‌ها بوده‌اند. هم‌چنین، از ماه ژوئیه، یک نفر از هر ۵ بیمار دریافت‌کننده درمان از طریق دستگاه بای‌پس ریوی در انگلستان، یک مادر باردار بوده است.

کریس ویتی (Chris Whitty)، مشاور ارشد پزشکی بریتانیا در تاریخ ۱۶ دسامبر خطاب به قانون‌گذاران این کشور گفت: «نرخ پذیرش واکسیناسیون زنان باردار به شدت پایین است و تعداد زیادی از این زنان در نتیجه این امر به شدت آسیب دیده‌اند. بارداری دوره آسیب‌پذیری بیشتر است. ما واقعا می‌بایست خیلی زودتر و در همان ابتدای امر درباره این مسئله شفاف‌سازی می‌کردیم.»

اطلاعات موجود درباره این گروه در اروپا بسیار پراکنده هستند اما داده‌های جهانی به دست آمده در بهار و تابستان حاکی از این بودند که دریافت واکسن برای زنان باردار هم بی‌خطر و هم اثرگذار است. با این حال، حضور زنان در آزمایش‌های اولیه واکسن به تردید در این زمینه منجر شد، تردیدی که از بین بردن آن کار ساده‌ای نیست. تردید درباره دریافت واکسن با ضعف ایمنی به وجود آمده در زنان باردار به واسطه تلاش بدنشان برای رشد جنین درمی‌آمیزد و آن را تشدید می‌کند. خطر ابتلا به انواع شدید کووید ۱۹، به‌ویژه در سه ماهه سوم بارداری، بسیار زیاد است و احتمال زایمان زودرس و مرده‌زایی را افزایش می‌دهد. این اتفاق هم‌چنین امکان بروز مشکلات بلندمدت برای مادر را بسیار افزایش می‌دهد. البته، بسیاری از متخصصان حوزه زنان و بارداری در این باره هشدار داده بودند. پت ابراین (Pat O'Brien)، نایب‌رئیس کالج رویال در حوزه زنان و زایمان، می‌گوید: «ما از روز اول نگران این بودیم که این ویروس در مقایسه با سایر ویروس‌های تنفسی، از قبیل سارس و آنفلوآنزا، برای زنان باردار در مقایسه با دیگران خطرناک‌تر باشد. از این اتفاق باید درس بزرگی بگیریم، اینکه زنان باردار نیز باید هر زمان که امکانش فراهم بود و از بی‌خطر بودن این کار اطمینان داشتیم، در مراحل آزمایش یک دارو یا واکسن حضور داشته باشند.»

فقدان اطلاعات درباره بی‌خطر بودن واکسن‌ها در ۳ ماه اول بارداری و دنیایی از اطلاعات نادرست در شبکه‌های اجتماعی، به‌ویژه درباره تأثیر واکسن‌ها بر جنین در حال رشد و بر باروری، همه و همه، به تردیدهای موجود در این زمینه دامن زدند.

مسئله موجود در این زمینه این است که تصمیم بگیریم مشارکت دادن زنان در این فرایند چه زمان کار درستی است و چه زمان نیست، زیرا بدیهی است که واکسن‌ها ابتدا باید برای تزریق به عموم مردم بی‌خطر تشخیص داده شوند تا مقامات مسئول بتوانند اجازه قرار گرفتن کودکان هنوز متولد نشده در معرض آن‌ها را صادر کنند.

<https://www.japantimes.co.jp/news/23/12/21/world/science-health-world/omicron-risks-unvaccinated-pregnant-women/>